

Missionsskolan

Bakgrund

I den stora svenska samhällsomvandlingen under 1800-talets senare del spelade folkrörelsernas framväxt en viktig roll. Den kyrkliga väckelse som tog ny fart i och med religionsfrihetens införande på 1860-talet, kom genom framväxten av flera frikyrkliga inriktningar att bli en viktig del av folkrörelserna. Detta inte minst genom sitt starka samhällsengagemang med inriktning på bland annat folkbildnings-, ungdoms- och nykterhetsfrågor.

En av de största och mest framgångsrika frikyrkorörelserna var missionskyrkan under dess grundare Paul Peter Waldenström. 1878 bildades Svenska Missionsförbundet under hans ledning. Den missionsutbildning som 1908 gavs en nystart i Stockby hade ursprung från Kristinehamn åren 1878–1879, men hade 1890 blivit överflyttad till Stockholm.

År 1908 invigdes Missionsskolan som var Svenska Missionsförbundets grundutbildning för pastorer och missionärer. Marken till Missionsskolan skänktes av målarmästare Johan Wilhelm Wirström som var ägare till Stockby gård och engagerad i Missionsförbundet. 1908 uppfördes den stora skolbyggnaden där Paul Peter Waldenström kom att bli verksam som skolledare. 1915 byggdes rektorsbostaden och 1919 elevbostaden. Kapellet och klockstapeln byggdes först

1966 med Carl Nyrén som arkitekt. 2002 överflyttades utbildningen till Bromma. Lidingö Folkhögskola övertog därefter byggnaderna.

Beskrivning av området

På krön och sluttning av en hög markerad bergsrygg ett stycke norr om Stockbysjön ligger Missionsskolan. Landskapsbilden har en påtaglig skärgårdsterräng med klippbranter, talldungar och lövskog. En utpräglad parkkaraktär, planlagd säkerligen redan runt 1910, sätter stark prägel, särskilt i syd och sydväst, med gångstråk i genomlysta glesbevuxna partier av högvuxna furor med inslag av högstammiga lövträd. En liten fruktträdgård nära infarten i söder är typisk för tiden kring första världskriget och har stark förankring i skolans tidiga år. Uppe på ryggen i norr finns ett större naturpräglat grönområde anlagt för bland annat gemensamma samlingar, andakter och idrottsaktiviteter i det fria. Uppe i nordost står en faluröd länga, bland annat med stall och förråd, från tidigt 1900-tal, men delvis förändrad i senare tid.

Fruktträdgården från skolan äldsta tid är ett värdefullt inslag i kulturmiljön.

Beskrivning av bebyggelsen

I parkens mellersta del står den välbevarade rektorsbostaden från 1915 uppförd i två våningar med vind under skiffertäckt valmtak. Tegelstommen är slätputsad/slammad i gult med fönstersnickerier i brunt. Den ursprungliga entrén med tidstypisk dörr har tegelportal med dekorationsmålat tympanonfält och samma typ av kraftiga brutna skärmtak som elevbostaden.

Rektorsbostaden från 1915 har en väl bevarad ursprunglig exteriör.

Inramade av tallar i söder ligger kapellet och klockstapeln från 1966, ritade av Carl Nyrén. Byggnaderna har ett minimalistiskt modernistiskt uttryck med dess kubiska form och slutna exteriör med mörk rustik stående träpanel. Västfasadens slutenhet bryts av ett brett fönsterband. Klockstapeln är utformad som en kampanil i mörkt trä med en enkel klockavskärmning.

Carl Nyrén har ritat kapellet och kampanilen som uppfördes 1966.

De före detta skolbyggnaderna är koncentrerade till områdets södra del. Byggnaderna är glest liggande, sammanlänkade av gångstråk och små körvägar, inkomponerade i parken och inramade av de högvuxna träden. Längst i sydväst står den stora elevbostaden från 1919 uppförd i två våningar med vind under skiffertäckt brutet valmtak. Fönster är förändrade på senare år men i övrigt är den ursprungliga 1910-talskaraktären väl bibehållen. Tegelstommen är slätputsad/ slammad i blekt terrakottarött med vitt listverk. Två portiker med tidstypiska dörrar har kraftiga brutna skärmtak på tegelpelare.

Elevbostaden från 1919 har fortfarande i stort en ursprunglig exteriör. Mycket karaktärskapande är den uppvuxna parken med högvuxna lövträd, grovstammiga furor och små bergknallar som inramar skolbyggnaderna i den kuperade skärgårdsterrängen. Gångvägar binder samman byggnader och vittnar om skolans olika verksamheter.

Längst i sydost, högt uppe på bergskrönet, med dess delvis branta klippsluttningar, ligger själva skolbyggnaden. Anläggningen ligger långt indragen i parken i förhållande till infarten i sydväst där den blir en påtaglig del av närmiljön ju närmare man kommer. Byggnaden är genom sin storlek och dominerande placering synlig vida omkring i grannskapet mot ost och sydost. Den sticker upp ur grönskan på bergskrönet som en borg på en klippa. Den stora byggnaden från 1908 uppfördes i 4-5 våningar med vind och gavs en stram och monumental institutionskaraktär, inte ovanlig för den tiden. Här blandas måttfulla historiserande stildrag från svensk stormaktstid med återhållsamma inslag från det tidiga 1900-talets villastilar.

Den monumentala huvudbyggnaden från 1908 har en mäktig placering på ett krön av bergsplatån.

Skolbyggnadens äldre delar har förändrats exteriört under 1900-talet men behåller i stort en tidig 1900-talsprägel. Dess olika delar förenas bland annat av gul slät putsfasad, putsade, rusticerade nedre våningsplan, skiffertäckt brutet tak, profilerat listverk och högt uppbyggda asymmetriskt placerade frontespiser. 1982 uppfördes en stor tillbyggnad mot söder, ritad av Carl Nyrén. Den flersidiga tillbyggnaden med fasaden avfärgad i ljusa pastellfärger har en tydlig 1980-talsprägel.

Stallängan är en viktig del i förståelsen av hur livet på skolan fungerade under 1900-talets tidiga del.

Sammanfattande värdering

Området vid Missionsskolan utgör en särskilt värdefull kulturmiljö. Lidingö har under 1900-talet utvecklats som hemvist för flera mer nischade utbildningar inom bland annat teologi, konst och konsthantverk. Den riksomfattande Missionsskolan, inom Svenska Missionsförbundet, hade sitt centrum på Lidingö åren 1908–2002. Därefter har anläggningen varit en allmän folkhögskola och nu huserar resursskolan Lunagymnasiet samt Futuraskolan. Den speciella kulturmiljö som formats genom Missionsskolans verksamhet har på så vis en förankring som är större än den lokalt och regionalt baserade kulturhistorien. Skolmiljön bevarar i mycket stor utsträckning 1900–1910-talets karaktär, i viss mån kompletterad på 1960-talet och 1980-talet. Stora delar av 1900–1910-talets anläggning är dock väl bibehållen.

Karaktärsdrag

- Särpräglad utbildningsmiljö formad kring kyrklig verksamhet i tidigt 1900-tal.
- God landskapsanpassning med skolbyggnader utplacerade över krön och sluttning i en kuperad skärgårdsterräng.
- Utpräglad parkmiljö med högvuxna furor, lövträd, skulpturer och äldre fruktträdgård.
- Faluröd uthuslänga från skolans äldre tid.
- De före detta skolbyggnaderna från 1908–1919 i områdets södra del såsom rektorsbostad och elevbostad från 1915–1919 med ursprungliga volymer i två våningar, slätputsade alt. slammade tegelfasader i blekt terrakottarött/benvitt listverk respektive blekgult/bruna fönstersnickerier.
- Ursprungliga portiker med tidstypiska dörrar och tegelportal med kraftiga brutna skärmtak på tegelpelare, rektorsbostadens entré med dekorationsmålat tympanonfält, valmat respektive brutet valmtak belagt med skiffer.
- Huvudbyggnaden från 1908 med sin stora volym i 4–5 våningar med vind, monumentala exteriör, släta putsfasad, rusticerad bottenvåning, profilerat listverk och frontespiser.
- Kapell och klockstapel från 1966 i strikt modernistiskt formspråk och mörk stående träpanel med brett fönsterband på kapellets västfasad.

Råd och rekommendationer

Syftet med råd och rekommendationer är att de ska ge inspiration och vägledning kring hur fastighetsägare kan tänka kring förvaltningen av sin fastighet för att de värden som karaktäriserar området ska bevaras. De är också ett stöd vid handläggning av bygglovs- och planärenden för staden. De råd och rekommendationer som ges är inte juridiskt bindande.

Förutom vad som anges i Lidingös kulturmiljöprogram Del 1 gällande vård och underhåll av byggnader ges följande råd:

- Området bör fortsatt präglas av parkmiljö med friliggande byggnader fint inpassade i den kuperade terrängen mellan högvuxna furor, lövträd och äldre fruktträdgård.
- Grönska såsom äldre träd, fruktträd, planteringar och gräsytor är ett viktigt inslag i miljön och bör bevaras.
- Äldre träd bör inte fällas om det inte är nödvändigt av naturvårdsskäl. Träd som måste tas ned bör ersättas.
- Byggnadernas ursprungliga arkitektoniska uttryck med slutna volymer, putsade fasader, portar och portiker samt tak belagda med tegel alt. skiffer bör bevaras och underhållas med väl anpassade material och metoder.
- Äldre byggnadsdetaljer bör värnas, exempelvis fönster och dörrar i originalutförande. Listverk, målade thympanonfält, frontespiser och skärmtak på tegelpelare är karaktärsskapande.
- Tidstypisk färgsättning bör vara vägledande vid ommålning.
- Kapell och klockstapel från 1966 med modernistiskt formspråk och fasader i mörk stående träpanel samt brett fönsterband på kapellets västfasad bör bevaras. Ändring eller tillbyggnad bör undvikas.
- Eventuella tillägg bör utföras med stor hänsyn till de ursprungliga byggnaderna.